

Tájékoztató a Nyelvművelő Munkabizottság 1967. január 24-i üléséről

Bizottságunk ezúttal a Magyar Munkabizottsággal közösen tartott ülést. A jelenlevők: Bachát László, Bakos József, Bencédy József, Benkő László, Deme László, Éder Zoltán, Elekfi László, Grétsy László, Hernádi Sándor, Imre Samu, Kiss Antal, Koválovsky Miklós, Lőrincze Lajos, Molnár József, O. Nagy Gábor, Nyíri Antal, Pais Dezső, Rácz Endre, Sebestyén Árpád, Szathmári István, Szende Aladár, Temesi Mihály, G. Varga Györgyi, Wacha Imre. A megbeszélés tárgya a helyes magyar kiejtés ideiglenes kézikönyvének előkészítése volt. A vitaindító előadást Deme László tartotta, a következőképpen csoportosítva és tagolva mondanivalóját:

1. Az ideiglenes kézikönyv szerkezete és jellege

A) A magyar hangállomány akusztikai és fiziológiai jellemzése

B) A magyar morféimák (szótövek és toldalékok) fonematikus állaga és morfonematikus jellemzői

C) A magyar morféimakomplexumok (összetett és toldalékos szóalakok) morfonematikus jellemzői

D) A mondatfonetikai eszközök (hangsúly, hanglejtés, szünet, beszédtempó) használati szabályai a magyarban

Az egész feldolgozásnak (mint kiadványnak) mind a négy vázolt fejezetben ez volna a szerkezete: a) a kérdéses jelenségtípusnak abszolút standardja; b) a standardtól eltérő, de még a normán belül mutatkozó szórások, stílushatásuk értékelésével; c) a megállapított normasávon kívül jelentkező változatok, még mindig csak stílusértékeléssel s egymás közt is érték differenciákkal; d) kiemelve közülük a jellegzetesebb helytelenségek állománya; még a helytelen belül is érték különbségekkel. Tehát az egész feldolgozásnak jeleznie kell, hogy a „norma” nagyon differenciált valami, s hogy tulajdonképpen életkoronként, iskolaszintenként, műveltségi fokonként, társadalmi helyzetenként más és más.

2. Az ideiglenes kézikönyv elkészítésének, illetőleg elkészülésének feltételei

A) Központi irányítás és szervezés a Nyelvtudományi Intézet részéről, továbbá eszmei irányítás a Nyelvtudományi Bizottság részéről

B) Az egyetemi és főiskolai magyar nyelvészeti tanszékek, valamint a bölcsész-kari fonetikai laboratóriumok bekapcsolódása a munkába

C) Széles körű, országos összefogás és támogatás

3. Az elvégzendő munkák, munkafázisok (Szakmai szempontú részletezés az 1. pontban említett sorrendben)

4. A munkálatok ütemterve (E rész konklúziója az, hogy ha minden szükséges munkát a tervezett időre sikerül elvégezni, a kézikönyv 1969 végére megjelenhet.)

Az értékes előadás nyomán igen tartalmas vita alakult ki, amelyben összesen tizennégyen vettek részt (néhányan többször is szót kértek). Mivel az ideiglenes kiejtési kézikönyv elkészülésének ügye az év folyamán alighanem még egyszer bizottságunk napirendjére kerül, a gazdag anyagból ezúttal csupán három gondolatot emelek ki:

A jelen levő egyetemi és főiskolai tanszékvezetők (Nyíri Antal, Benkő László, Bakos József, Temesi Mihály, Bachát László) az előadó kérésére kivétel nélkül vállalták, hogy tanszékük munkatársai, dolgozói segítségével 1968 áprilisáig kicéduálazzák az Értelmező Szótár egy-egy kötetének teljes kiejtési — s ahol van: kiejtési értékű helyesírási — anyagát.

Bencédy József felajánlotta az iskolák segítségét az ideiglenes kiejtési kézikönyv munkálataihoz (kérdőíves gyűjtés megszervezésére és lebonyolítására, körlevelek szétküldésére stb.).

Többen túlságosan feszítettnek találták a munkálatoknak Deme által vázolt ütemtervét, s úgy vélekedtek, hogy a kézikönyv megjelenésének időpontját a tervek realizálása érdekében távolabbra kell helyezni.

A vitát Deme László foglalta össze. Hogy a tervezett munkálatok minél előbb megindulhassanak, megkérte Nyíri Antalt, hogy tanszéke segítségével kísérletezze ki az Értelmező Szótár kiejtési szempontú feldolgozásának legésszerűbb módját, s az ezt tükröző, mintának tekinthető cédulaanyagot lehetőleg minél hamarabb küldje szét a többi érintett tanszék vezetőjének is. Deme László egyéb megjegyzései, valamint egy-két bizottsági szervezeti kérdés megtárgyalása után Lőrincze Lajos elnök berekesztette az összevont bizottsági ülést.

Grétsy László

Tájékoztató a Nyelvművelő Munkabizottság április 13-i üléséről

Fájdalmas, szomorú eseménnyel kezdődött az ülés. Lőrincze Lajos, a bizottság jelenlegi elnöke vett búcsút keresetlen, szívből jövő szavakkal Kodály Zoltántól, aki a bizottságnak egykor szintén elnöke, majd haláláig lelkes, a magyar nyelv épségéért küzdő, köztiszteletnek örvendő tagja volt. Az ülés résztvevői — Balassa László, Grétsy László, Gulya János, Hernádi Sándor, Mosonyi Lászlóné, O. Nagy Gábor, Szathmári István és Szende Aladár — kegyelettel hallgatták a búcsúszavakat, majd egyperces néma felállással adóztak az elhunyt mester emlékének. (A megemlékezés szövegét számunk elején közöljük.)

Az ülésnek ezenkívül még egy napirendi pontja volt: a bizottság folyóiratának, a Magyar Nyelvőrnek szakmai, szerkesztési és egyéb szempontból való értékelése. (Ezért is vett részt az ülésen a Nyelvőr szerkesztőségének egy-két, a Nyelvművelő Munkabizottságba nem tartozó tagja is.) Lőrincze Lajos bevezető szavai után a jelenlevők részletesen megvitatták azt a három szakmai véleményt, amelyet munkabizottságunk felettes szervének, a Nyelvtudományi Bizottságnak felkérésére készített a Magyar Nyelvőről Kálmán Béla, Papp Ferenc és Szemere Gyula. Tekintve, hogy a vitában mindenki részt vett, továbbá, hogy a hozzászólók által felvetett gondolatok jó része valamilyen formában már a három előre felkért recenzens nagy alaposágról tanúskodó írásbeli jelentésében is felbukkant — a legtöbb Szemere Gyulában —, nem vállalkozom arra, hogy részletesen ismertessem magát a vitát, hanem mindössze néhány mondatban összefoglalom a legfőbb tanulságokat.

Mind a felkért bírálók, mind az ülés hozzászólói egyetértettek abban, hogy a Nyelvőr jól szerkesztett, színes, gazdag tartalmú, a lehetőségeihez mérten friss, népszerű tudományos nyelvészeti folyóirat. Rovatai általában alkalmassá teszik arra, hogy mind a